

Notitie

Den Haag, 24 oktober 2022

Aan De leden van de Vaste Commissie voor Economische Zaken en Klimaat
Kenmerk N-22-083
Onderwerp Position paper Koninklijke VNCI t.b.v. het Rondetafelgesprek Impact energieprijzen op industrie en bedrijven

Beste leden van de Vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat,

Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid een positie in te dienen voor het “Rondetafelgesprek Impact energieprijzen op industrie en bedrijven”.

Chemische industrie in Nederland: probleemschets

1. De chemische sector bestaat uit zo’n 380 grote, middelgrote en kleine innovatieve bedrijven en zorgt voor werkgelegenheid voor ongeveer 45.000 werknemers. De sector heeft een omzet van circa 60 miljard euro per jaar en voegt 11% aan toegevoegde waarde toe aan de industrie.
2. De chemische sector is een internationaal georiënteerde sector. Bijna alle grote in Nederland opererende chemische bedrijven worden aangestuurd vanuit een internationaal hoofdkantoor; zo’n 80% van de basischemieproductie wordt internationaal afgezet. Daarmee heeft de sector een aandeel in de Nederlandse export van zo’n 18%.
3. De chemische industrie is energie-intensief. De sector gebruikt veel aardgas, zowel voor energie (hoge temperatuur warmte) als grondstof (basis voor chemische bouwstenen). De chemie gebruikt ongeveer 200 PJ aan aardgas. Dat is 16-18% van het totale aardgasverbruik in Nederland.
4. Het aardgasverbruik in de chemische sector is sinds de zomer 2021 drastisch gedaald door de hoge gasprijzen. Sinds de oorlog in Oekraïne zet deze daling door (afgelopen maand zo’n 50% minder in vergelijking met 2019, aldus CBS-cijfers). Deze daling is deels toe te wijzen aan toegenomen import van halffabrikaten (zoals import ammoniak voor productie van kunstmest in plaats van productie in Nederland) en deels aan de inzet van (diesel)olie in plaats van aardgas.
5. Voor een toenemend deel is de verminderde inzet van aardgas toe te wijzen aan het stilleggen en/of terugdraaien van de productie. De NEVI index, die kijkt naar productieorders, is in oktober onder de 50 gezakt, wat een afname van bedrijvigheid indiceert. Zorgelijker nog zijn de exportorders, die met 43 op het laagste punt zijn sinds de introductie van de index in 2000. Voor een exportgedreven sector als chemie zijn dit zeer zorgelijke vooruitzichten.

6. Het stilleggen van productie ten gunste van goedkopere import van buiten Europa kan tijdelijk geen kwaad. Het is echter zorgelijk als deze situatie langdurig aanhoudt en structureel wordt. Dit heeft drie grote nadelige effecten:
 - a) Nederland kent een sterke basis- en maakindustrie. Deze industrie is van groot belang voor het Nederlandse verdienvermogen (16,8 miljard euro in 2017) en directe werkgelegenheid (120 duizend banen in 2017) en staat aan de basis van vele internationale waardeketens. De basisindustrie levert dan ook een multiplier op van 1,66 in omzet in toeleverende bedrijfstukken.¹ *Het verliezen van deze basisindustrie heeft verstrekende negatieve gevolgen voor het Nederlandse verdienvermogen.*
 - b) De basisindustrie zorgt voor strategische onafhankelijkheid. De coronacrisis heeft ons laten zien hoe belangrijk het is om een eigen productiebasis te hebben in Europa en wat verstoringen van logistieke waardeketens voor impact kunnen hebben op beschikbaarheid en prijzen van materialen. *Met het oog op verduurzaming van de samenleving en de behoefte aan materialen voor de verbouwing van onze economie, is het cruciaal om grip te hebben op productieketens voor staal, chemie en brandstoffen.*
 - c) Nederland wil graag koploper zijn in verduurzaming. Door het verduurzamen van de Nederlandse basisindustrie kunnen we verder dan de eigen landgrenzen klimaatimpact realiseren. De chemie heeft hiervoor bij uitstek een sleutelpositie. Met het duurzaam produceren van groene producten, kunnen we internationale product-waardeketens verduurzamen. Met het verlies van chemische productie exporteren we ons klimaatprobleem. *Het is dus noodzakelijk dat de basisindustrie in Nederland een toekomstperspectief ziet en hier aantrekkelijk kan investeren.*
7. Het grote verschil in energieprijzen tussen Nederland/Europa en de rest van de wereld leidt tot strategische heroverwegingen bij chemische moederondernemingen ten aanzien van de verduurzamings- en investeringsagenda. De prijsverschillen zijn dusdanig groot dat een lange termijn strategie van import in plaats van lokale productie (Nederland/Europa) zeer nadrukkelijk wordt onderzocht. Deze tendens wordt versterkt door de zeer gunstige fiscale voorwaarden voor investeringen in de Verenigde Staten als gevolg van de *Inflation Reduction Act*.
8. De huidige situatie vraagt om een oplossing voor het overeind houden van de basisindustrie op korte termijn met oog voor verduurzaming op lange termijn. Hieronder schetsen we de oplossingsrichtingen die wij voor ogen hebben.

Mogelijke oplossingsrichtingen

De Koninklijke VNCI ziet een aantal oplossingsrichtingen voor de korte termijn.

A. Zet in op Europese maatregelen en samenwerking

Het is voor de chemie in Nederland cruciaal om zoveel mogelijk Europees op te lossen. We pleiten voor volle ondersteuning vanuit Nederland voor Europese maatregelen om de Europese markt slim te beschermen. Hierbij denken we o.a. aan:

¹ Visie verduurzaming basisindustrie (EZK, 2020), DGBI / 20067904.

- Interventies om de gas- en elektriciteitsprijs te drukken, zoals de infra-marginale heffing en mogelijk een prijsplafond voor grootverbruikers.
- Gezamenlijke gas-inkoop door Europa.
- Bescherming van de Europese markt tegen producten met een grotere CO₂-impact of producten die toegang hebben tot lagere energiekosten vanwege goedkopere Russische energie (bijvoorbeeld via CBAM).

B. Zet in op herstel van de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie binnen Europa.

De recente analyse door PwC in opdracht van EZK (Speelveldtoets, 2022) laat zien dat het coalitieakkoord leidt tot een verdere verslechtering van het vestigingsklimaat in Nederland. Dit komt met name door de aangekondigde lastenverzwaringen. We pleiten voor het maximaal mitigeren van deze verzwaringen door bedrijven voldoende handelingsperspectief te bieden.

C. Zet in op versnelling van de verduurzaming: faciliteer, versnel infrastructuur & vergunningen.

De chemische industrie wil verduurzamen. Diverse bedrijven voeren gesprekken over maatwerkafspraken. Doel van deze afspraken is om investeringen in verduurzaming te versnellen. Dat vraagt van de overheid maximale inzet om knelpunten weg te nemen en de randvoorwaarden te creëren zodat bedrijven kunnen investeren.

D. Zet in op tijdelijke oplossingen om personeel te behouden.

Een belangrijke les uit de corona-aanpak is dat het behouden van personeel cruciaal is om een goede doorstart te kunnen maken. Zorg ervoor dat bedrijven – in het geval dat productie tijdelijk stilgelegd gaat worden – personeel in dienst kunnen houden middels regelingen voor arbeidstijdverkorting en/of NOW-achtige constructies.

E. Sluit nationaal aan bij de ruimte die Europese regelingen geven.

Europa zoekt binnen de bestaande financiële en staatsteunkaders naar mogelijkheden om lidstaten ruimte te geven om de industrie te ondersteunen. Het is van groot belang dat de geboden ruimte ook nationaal wordt benut. Zo biedt Europa ruimte om de *Indirecte kostencompensatie (IKC)* voort te zetten, maar heeft Nederland hier tot dusver geen gebruik van gemaakt. Ook biedt Europa ruimte voor het afgeven van financiële garanties, gunstige leningen of kredieten.

F. Trek samen op met buurlanden.

Daar waar een Europese oplossing niet mogelijk is, zou Nederland minimaal moeten aansluiten bij de inzet van buurlanden Duitsland en België. Met name Duitsland heeft een groot steunpakket aangekondigd voor de industrie, wat ook van toepassing zou moeten zijn voor de Nederlandse industrie.

Meer informatie:

Martijn Broekhof | Hoofd Klimaat, Energie, Innovatie en Duurzaamheid

broekhof@vnci.nl | T: 06 - 482 646 90